Undervisning i samtycke

Projekt Samtycke

Örebro kommun lanserar nu ett långsiktigt projekt i syfte att aktualisera vikten av att arbete med samtycke i våra grundskolor. En del i projektet är en workshop med våra elever i åk 8 med Teater Martin Mutter där drama och forumteater används som metod för att levandegöra och utforska samtycke i praktiken. Syftet är att skapa engagemang, reflektion och dialog runt normer, gränser och vikten av samtycke. Teater Martin Mutter kommer att kontakta skolorna inför besöket och genom ett utskick informera om hur workshopen är upplagd och vissa praktiska detaljer. Inför besöket skickas även en film där skådespelarna presenterar sig för eleverna och berättar om vad som kommer hända under workshopen. Teater Martin Mutter kommer även att samla in reflektioner från eleverna efter workshopen och dela dessa med skolan för att läraren ska kunna följa upp elevernas tankar efter workshopen i den ordinarie undervisningen på skolan.

Drama som metod

Under workshopen som kommer undervisningen ske med drama och forumteater som metod. Drama skapar en miljö där eleverna ges möjlighet att utforska komplexa frågor genom att "prova på" olika perspektiv. Forumteater ger möjlighet att stanna upp, backa bandet och testa nya sätt att agera – något som är särskilt värdefullt när vi pratar om gränser, kommunikation och ansvar. Att arbeta med drama kan öka elevers engagemang och leda till att de blir mer aktiva deltagare i undervisningen. Genom individuella och gemensamma reflektioner får eleven möjlighet att utveckla sina sociala kompetenser och sitt kritiska tänkande. Detta kan gynna utvecklingen av den egna identiteten och självförståelsen.

Individens och gruppens trygghet är en grundläggande förutsättning för det dramapedagogiska arbetet som bygger på delaktighet och ett demokratiskt, kollektivt och kreativt utforskande. Genom drama får eleverna öva sin uttrycksförmåga, sina språkfärdigheter och sin kommunikationsförmåga.

Varför ska vi arbeta med samtycke i skolan?

Att undervisa om samtycke är en viktig del av skolans uppdrag att främja trygghet, respekt och jämlikhet. Genom att integrera samtycke i undervisningen stärker vi elevernas förståelse för egna och andras rättigheter, vilket bidrar till att förebygga kränkande behandling och främja respektfulla relationer.

Genom att ge eleverna kunskap och verktyg att förstå sina egna och andras gränser, stärker vi deras förmåga att fatta medvetna beslut och bygga sunda relationer. Samtycke handlar inte bara om sexualitet – det är en grundläggande del av all mänsklig interaktion.

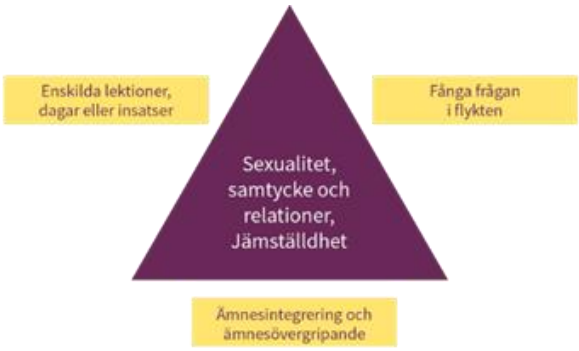
I Agenda 2030, de Globala målen, är samtycke en integrerad del av flera mål, särskilt inom områdena god hälsa, god utbildning och fredliga och inkluderande samhällen. Målet om *god utbildning* omfattar utbildning om samtycke, särskilt inom ramen för jämställdhet och mänskliga rättigheter. Utbildning om samtycke kan hjälpa individer att förstå sina rättigheter och skyldigheter, samt att lära sig att respektera andras gränser.

Sedan 2022 omfattar läroplanen för grundskolan (Lgr22) kunskapsområdet "sexualitet, samtycke och relationer". Området är ämnesövergripande och ska behandlas återkommande under hela skolgången. Det innebär att ansvaret för kunskapsområdet vilar på flera lärare, vilket ger eleverna möjlighet att reflektera kring frågor om identitet, sexualitet, könsmönster, relationer och jämställdhet utifrån olika perspektiv. Syftet är att eleverna ska utveckla förståelse för egna och andras rättigheter samt vikten av att relationer präglas av samtycke.

Arbeta med samtycke i undervisningen

Det finns flera rapporter som pekar på att många lärare upplever att samtycke är ett svårt ämne att behandla i undervisningen. Skolinspektionen har på regeringens uppdrag granskat kvaliteten i skolornas arbete inom kunskapsområdet *sexualitet, samtycke och relationer*. Granskningen visar att eleverna önskar mer samtal om verklighetsnära situationer. Den visar också att lärare tycker att det finns samtal som är svåra att genomföra på ett tryggt sätt i klassrummet på grund av att de kan vara känsliga eller utpekande. För att undervisningen ska bli av och nå fram behöver man hjälpas åt på skolan, arbetet kan inte bäras av ett fåtal engagerade lärare utan behöver omfatta hela arbetslaget. Det är allas ansvar att sätta sig in i det och vara delaktig i arbetet.

Skolverket framhåller att undervisningen inom sexualitet, samtycke och relationer bör ske genom en variation av undervisningssätt. Det handlar om enskilda lektioner/dagar/insatser, att lärare fångar frågan i flykten eller genom ämnesövergripande undervisning.



Undervisningen ska äga rum under trygga förhållanden, anpassas till elevernas ålder, intressen och erfarenheter, innehålla varierade arbetssätt och behandla de föreställningar och normer som påverkar attityder och beteenden.

I arbetet med sexualitet, samtycke och relationer finns god anledning att planera och diskutera ämnesområdet tillsammans med skolans elevhälsa, för att få elevhälsoperspektivet med i undervisningen. Många gånger sitter personal i elevhälsan på viktig kunskap kopplat till detta ämnesområde.

För att nå fram i undervisningen om samtycke kan det vara gynnsamt att använda en variation av arbetssätt. Diskussionsövningar, dramaövningar, värderingsövningar är exempel på metoder som kan vara lämpliga att använda i undervisningen. Att till exempel bara diskutera begreppet *samtycke* (Vad menas med samtycke?) på mentorstid eller liknande kan vara en bra start och öppna upp för vidare tankar och diskussion.

Ett sätt att starta arbetet i arbetslaget kan vara att göra en plan för hur arbetet ska behandlas under läsåret. Vilka aktiviteter ska ingå? Vilka ämnen berörs och på vilket sätt? Vad har vi för mål med arbetet, mål för eleverna och för vårt eget arbete/lärande? Hur håller vi frågan om samtycke vid liv?

Lektionsidéer om samtycke

Nedan finns ett antal lektionsidéer och länkar att utforska vid behov.

Vad är samtycke?
Syfte: Skapa en gemensam förståelse för vad samtycke innebär.
Visa en kort video, t.ex. "Te och samtycke"
Diskutera: Hur kopplar det till relationer? Vad händer när någon inte vill ha te?

Frågor att diskutera:
Vad betyder det att säga ja – och att få säga nej?
Måste samtycke alltid vara tydligt uttalat?

Kroppslig integritet och gränser
Syfte: Lära eleverna känna igen sina egna gränser och respektera andras.
Aktivitet: Ge eleverna exempel på olika vardagliga situationer (t.ex. en kram, ett skämt, att bli filmad). Kan även vara bilder på olika vardagliga situationer/relationer.
Diskutera: Vad känns okej för dig? Vad kan vara olika för olika personer? Är det här samtycke?

Övning: "Grön, gul, röd"-kort – elever markerar om de tycker ett beteende är okej, osäkert eller oacceptabelt.

Rollspel: Hur samtycke kommuniceras
Syfte: Träna på att uttrycka gränser och läsa av samtycke i praktiken.

Aktivitet: Rollspel i par/smågrupper med olika scenarier (t.ex. flirta, dansa, skicka bilder).
Diskutera efter varje: Hur visade man samtycke? Vad kunde varit tydligare?

Samtycke i lag och samhälle
Syfte: Knyta samtycke till juridik och rättigheter.
Metod: Läs delar av samtyckeslagen (på ungdomsanpassad nivå, t.ex. via UMO.se eller Polisen.se). Diskutera vad lagen säger om frivillighet, ålder och ansvar.
Uppgift: Eleverna får skapa informationsaffischer med budskap som "Ingen ska övertalas till att säga ja" eller "Tystnad är inte ett ja".

Här följer ett antal länkar med fler konkreta tips och idéer på undervisningsmaterial inom området *sexualitet, samtycke och relationer*, för er som önskar.

Undervisningsmaterial

Killmiddag: https://killmiddag.se/

RFSU *Metodbanken*, https://www.rfsu.se/sex-och-relationer/for-pedagoger-och-yrkesverksamma/metodbanken/arskurs-7-9/

UMO: https://www.umo.se/sex/sex-och-samlevnad-i-skolan/

UR: https://urplay.se/amne/sexualitet-samtycke-och-relationer

Video: "Te och samtycke", https://www.youtube.com/watch?v=6i0JAfxbbKc

Andra länkar

Nedan följer länk till Skolverkets sida med stöd till skolorna i arbetet inom området *sexualitet, samtycke och relationer* och även en till Skolinspektionens rapport på området.

"Sexualitet, samtycke och relationer", Skolverket

"Kvaliteten i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer behöver bli bättre", Skolinspektionen